ASIANTUNTIJALAUSUNTO
Erityisasiantuntija Eeva-Maija Leivo

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

15.9.2025

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Kuuleminen valiokunnassa 16.9.2025

U 20/2025 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1348 muuttamisesta koskien unionin tasolla laadittavia luetteloita turvallisista alkuperämaista

1. Tausta

Euroopan komissio antoi 16.4.2025 ehdotuksen menettelyasetuksen (EU) 2024/1348 muuttamisesta koskien unionin tasolla laadittavia luetteloita turvallisista alkuperämaista (COM (2025) 186 final). Menettelyasetus on osa vuonna 2024 hyväksyttyä muuttoliike- ja turvapaikkasopimusta (pakti), jota aletaan soveltaa kesällä 2026. Asetus mahdollistaa turvallisten alkuperämaiden määrittelyn unionin tasolla. Komissio pyysi joulukuussa 2024 Euroopan unionin turvapaikkavirastoa (EUAA) laatimaan arvioinnin kolmansista maista, jotka voitaisiin mahdollisesti määritellä turvallisiksi alkuperämaiksi unionin tasolla. Komission on antanut ehdotuksensa EUAA:n työhön perustuen ja ulkosuhdehallintoa konsultoituaan.

2. Ehdotuksen tavoitteet ja keskeinen sisältö

Ehdotuksen tavoitteena on vahvistaa turvallisen alkuperämaan käsitteen soveltamista ja edistää todennäköisesti perusteettomien turvapaikkahakemusten ripeää tutkintaa määrittämällä turvalliset alkuperämaat EU-tasolla. Tämä varmistaisi sen, että käsitettä sovelletaan kaikissa jäsenvaltioissa yhdenmukaisella tavalla ja tukisi turvapaikkaa koskevien hakemusten tutkinnan ja menettelyjen lähentymistä jäsenvaltioissa. Komission mukaan ehdotus tukee paktin tavoitteita ja on johdonmukainen myös unionin laajentumispolitiikan tavoitteiden kanssa. Ehdotuksella aikaistetaan myös menettelyasetuksen turvallisia kolmansia ja alkuperämaita sekä nopeutettua menettelyä ja rajamenettelyä koskevien säännösten soveltamista määrätyiltä osin kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten hallinnan varmistamiseksi.

Asetusehdotuksella määriteltäisiin unionin tasolla turvallisiksi alkuperämaiksi EU:n ehdokasmaat, mahdollinen ehdokasmaa Kosovo sekä Bangladesh, Kolumbia, Egypti, Intia, Marokko ja Tunisia. Komissio katsoo, että EU:n ehdokasmaita voidaan pitää turvallisina alkuperämaina, koska niiden on tullut täyttää niin kutsutut Kööpenhaminan kriteerit. Muissa ehdotukseen sisältyvissä maissa ei ehdotuksen johdanto-osan mukaan yleisesti ole vainon tai vakavan haitan uhkaa. Ehdotuksen

mukaan EU:n ehdokasmaiden tilanteessa voisi kuitenkin jäsenyysneuvottelujen aikana tapahtua sellaisia muutoksia, joiden takia maan määrittely turvalliseksi alkuperämaaksi ei olisi enää perusteltua. Tällaisia tilanteita olisivat asetusehdotuksen mukaan a) vakava ja yksilöön kohdistuva, siviiliväestöä koskeva mielivaltaisen väkivallan uhka kansainvälisen tai sisäisen aseellisen konfliktin tilanteessa, b) päätös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) viidennen osan IV osaston mukaisista rajoittavista toimenpiteistä kyseisen maan osalta tai c) kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevien määrittävien viranomaisten päätösten 20 prosenttia korkeampi hyväksymisaste kyseisen maan hakijoiden osalta unionin laajuisten keskimääräisten vuotuisten Eurostatin tietojen mukaan.

Menettelyasetuksessa säädetään turvapaikkahakemuksen käsittelystä nopeutetussa menettelyssä, jos hakija tulee turvallisesta alkuperämaasta. Ehdotuksella mahdollistettaisiin menettelyasetuksen turvallista kolmatta maata ja turvallista alkuperämaata koskevien säännösten soveltaminen etupainotteisesti, kun kyse on maan tiettyjen osien tai selvästi yksilöitävissä olevien henkilöryhmien jättämisestä määritelmän ulkopuolelle. Jäsenvaltiot voisivat soveltaa näitä poikkeuksia kansallisessa lainsäädännössään menettelydirektiivin puitteissa asetusehdotuksen tultua voimaan. Lisäksi ehdotuksella annettaisiin jäsenvaltioille mahdollisuus soveltaa ennen kesää 2026 menettelyasetuksen nopeutettua menettelyä ja rajamenettelyä koskevia säännöksiä. Tämä olisi mahdollista, jos hakija tulisi maasta, jonka osalta osuus kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevista määrittävän viranomaisen päätöksistä on käytettävissä olevien unionin laajuisten keskimääräisten vuotuisten Eurostatin tietojen mukaan enintään 20 prosenttia.

3. Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että turvapaikanhakujärjestelmää tehostetaan ja sen laatua kehitetään ja että kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai palautetaan lähtömaihin mahdollisimman nopeasti. Valtioneuvosto tukee toimia, joilla lisätään nopeutettujen menettelyjen käyttöä ja vähennetään perusteettomien turvapaikkahakemusten jättämistä. Valtioneuvosto painottaa, että jokainen turvapaikkahakemus on tutkittava puolueettomasti ja huolellisesti.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti turvallisten alkuperämaiden määrittämiseen unionin tasolla ja tukee turvallisen alkuperämaan käsitteen yhdenmukaisempaa soveltamista jäsenvaltioissa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jäsenvaltiot voivat laatia myös kansallisia luetteloita turvallisista alkuperämaista.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna unionin ehdokasmaiden määrittelyä turvallisiksi alkuperämaiksi. Valtioneuvosto katsoo, että poikkeusolosuhteiden määrittämistä ja

niistä päättämistä voi olla tarpeen täsmentää, jotta sääntely on sujuvaa ja selkeää. Valtioneuvosto pitää tärkeänä varmistaa myös asianmukainen tiedonkulku ehdokasmaiden tilanteesta. Tavoitteena on ehdotuksen yksiselitteinen ja tehokas soveltaminen. Valtioneuvosto katsoo myös, että komission ehdottamia kolmansia maita voitaisiin pitää turvallisina alkuperämaina.

Valtioneuvosto voi tukea turvallisia kolmansia maita ja alkuperämaita koskevien poikkeusten soveltamisen aikaistamista sekä rajamenettelyä ja nopeutettua menettelyä koskevien säännösten soveltamisen aikaistamista. Valtioneuvosto huomioi kuitenkin, että kansallisesti paktia koskevat lainsäädäntömuutokset on tarkoitus saattaa voimaan kesällä 2026.

4. Ehdotuksen käsittely neuvostossa

Ehdotuksen käsittely on aloitettu neuvoston turvapaikkatyöryhmässä 24.4.2025. Edellinen puheenjohtajamaa Puola toimitti kautensa lopussa uuden kompromissiehdotuksen, joka on edennyt Suomen kantojen mukaiseen suuntaan. Nykyinen puheenjohtajamaa Tanska on ilmoittanut tavoittelevansa neuvoston yleisnäkemystä kuluvan syksyn aikana.